

જાણક—આ ચોપડી/વાંચી મિત્રોમાં ફેલાવ. મિખક તારા અભિપ્રાયની, મળત
 વિચારની, રાહ જુએ છે. જલદી થા. વિચારકર, વાદવિવાદ કર. ક્યાં તો
 તો ફરી પરચુવ. ક્યાંતો તકદીર પર છોડી થટાડ, ક્યાં તો પલાનો ધણી બનાવ/ લેખ
 કે જવાબ હેતુ જાણવા. તૈયાર છે તૈયાર.

લેખક પ્રકાશક.

સુરત ચઉટાના પુલપર આવેલા “શકર”

અધ્યાપક નવલરામ શાહ.

પ્રેસમાં નારાયણરાવ લક્ષ્મણરાવ

અપાટીઆચકલા-સુરત.

નીકમે છાપ્યું.

મોં વાહનું બાનું

કે

લાગનું પલ્લુ?

આપણા બુજરોગ કિંવા પૂર્વજો બુદ્ધિવાળા વહેવાર કુશળ ને ચતુર હતા, એની કોઈથી
 ના પાડી શકાય એમ નથી. તેમણે બાધેલી પ્રજાલિકા ઉમદા વિચાર ને પરાંપકારી વૃત્તિ
 આભારી છે. તેઓ દીર્ઘદૃષ્ટિવાળા, સ્વતંત્રપણે ધર્ષો કરનારા હતા. કેટલાક નિર્વેન હોઈ
 શકરી કરનારા હતા. તેઓમાં હાલના જેવી વિદ્યા કે જ્ઞાન નહોતા, પણ કરકસરથી કામ
 મેનારા નિજાના સાચાને પ્રમાણિક હતા.

પલ્લુ એટલે શું ?

પલ્લુ એટલે છોકરાનો વિવાહ અમુક છોકરી સાથે થયાની નિશાનીમાં વરવાળાએ
 છોકરીવાળાને બાના તરીકે આપવાની રકમ દાગીના વગેરે.

પલ્લાનો રિવાજ શાથી પડ્યો ?

પલ્લાનો રિવાજ અનાદિકાળથી ચાલ્યો આવે છે. ને તે પુત્ર પુત્રાદિને લાડમાં દાગીનાથી
 સજ્જારવા એવા હેતુથી પડ્યો હોય એમ લાગે છે. પુત્રો કે પ્રૌઢોને દાગીના પહેરાવતાં ને
 પોતે ધારણ કરતા, છોકરીઓને પૂરા પડી શકતા નહિ જેથી બાના તરીકે રકમ લઈ તે
 રકમ વડે પુત્રીઓને ઢાંકતા.

દાગીનાની જરૂર શા માટે ?

હવે એ સવાલ થશે કે દાગીનાની જરૂર શા માટે પડી? એનું કારણ એવું માલમ
 પડે છે કે દાગીના અણીની વખતે ઢાલ છે. અગાઉના વખતમાં લેણદેણમાં સાટા વધારે થતાં
 હતાં. અતલમ કે લોકો પાસે નાણું નહોતું, પણ માલજ હતો. એક વસ્તુને સાટે બીજી
 વસ્તુએ મળતી. ફાજલ પુરાંતમાં પણ માલ કે દાગીના ધણે ભાગે નીકળતા.

દાગીનાનો ઉપયોગ શી રીતે કરતા ?

દાગીનામાંનો અમુક ભાગ રાત દિવસ બચ્ચા છોકરા ને સ્ત્રી પુરુષોના આંગ ઉપર
 રહેતો બહુધા રૂપાના દાગીના છોકરાઓને પહેરાવવામાં આવતાં. શુભ પ્રસંગોપરજ તેઓ
 પોતાના દાગીનાના દર્શન કરતા. મરદો નક્કર માલના દાગીના રાત દહોડે આંગપર ગણ
 ચીઓના આંગપર હલકા પાતે દાગીના આંગપર

ગાંધીના વખતમાં વ્યાજના દરની શી વ્યવસ્થા હતી ?

ગાંધીના વખતમાં વ્યાજનો દર ઓછો હતો. વ્યાજવદુનો ધંધો શાહુકારો કે બેંકની જેમ કરતા. તેઓને હુડીઆમણ મળતું. તેથી રૂપીઆના વહિવટ તરીકે હુડી રીક્ષા ને વેચતા. જેથી રૂપીઆ ઉપાડી લઈ જવા લાવવા પડતા નહિ જેને લીધે લોકો તો ઓછી તેરીખથી રૂપીઆ જમા રાખતા ને આપતા. આપવા લેવાના વ્યાજના દર પાની જે આનીતોજ માત્ર ફરક રહેતો. એજ વ્યાપારીઓ સોના રૂપાનો ધંધો પણ કરતા. કાંતના ઉચ્ચતા તાકીદે થવાને લીધે ને આડકતરી રીતે આવક થવાને લીધે તેઓ વ્યાજ ર વધારતા નહિ ને કહેતા કે “પાવલાવાળો પાકળીએ, અડલાવાળો ઘોડે, અને ટકાવાળો ઢોડે

પદ્મ એ હિંદુ જ્ઞાતિઓમાંજ છે ?

પદ્મ એ હિંદુ જ્ઞાતિઓમાંજ છે એવું નથી; પણ મુસલમાન, પારસી, ચાહુદી વગેરે કામમાં પણ જુદેજુદે નામે છે.

દાગીના પહેરવાનો રિવાજ હિંદુ ડોમમાંજ હતો ?

દાગીના પહેરવાનો રિવાજ અનાદિકાળથી ચાલ્યોજ આવે છે, જંગલી લોકમાં પણ એ રિવાજ હતો એમ માલમ પડે છે. લાલમાં પણ જંગલી લોકો દરીઆઇ દાગીના ને પિત્તળનાં દાગીના પહેરે છે તે પરથી જણાઇ આવે છે.

પદ્મ એ અશુભ વિચારથી યોગ્ય ?

પદ્મ એ શુભ વિચારથી યોગ્ય છે. કારણ કે તે વખતમાં યુવાન વયે મરણનું પ્રમાણ ધણું જુજ હતું. આપ પહેલાં દીકરો લાગેજ નતો. એટલે છોકરી રાંડવાની ફિકર તો ક્યાંથીજ હોય ? તો પછી છોકરીને વિધવા થયે ખાવા માટે જોઈશું એવો પણ વિચાર ક્યાંથી થાય ? તે કાળે પદ્મ પણ ઓછું હતું. એટલે વ્યાજની રકમ પણ ઓછીજ ગણે એવું હતું. કે જેમાંથી છોકરીને વૈધવ્યપણું પ્રાપ્ત થતાં તેનું ઉદરપોષણ પણ ચાલે નહિ એવું હતું. આ સમયમાં વ્યાજના દર ઓછા હતા. જેથી શાહુકારને ત્યાંથી નાણા ઉપાડવાને હરકત પણ નહોતી, તો પછાતો ઉપયોગ છોકરીનો આપ ક્યાંથી કરે ? ને શેમાં કરે ? પછાતા આના રૂપ દાગીના હરદમ છોકરીના આંગપર રહેતા, તેથી તે મઝી ઉચ્છો પણ શી રીતે કરી શકે ? કદાચ ધારો કે પછાતો ઉપયોગ વર કે વરનો આપ કરે, તો પછી એક કે બે છોકરાનો આપ થયે પદ્મ તેને સ્વાધિન કરવું એવો રાપા ક્યાંથી ચાલ્યો આવે ?

પૂર્વજનો ઉદ્દેશ પદ્મ કરાવી ઘર ધણિઆણી તરીકેનો હકકુઆવવાનો હતો ? જ્યારે પદ્મ ઓછું હતું ત્યારે વ્યાજ પણ ઓછું ઉપજતું. ત્યારે ઘર ધણિઆણી તરીકેનો હકકુઆવવાનો ઉદ્દેશ પૂર્વજનો હોય તો વિધવા પોતાનું વૈધવ્યપણું પ્રાપ્ત થતા પોતાની પ્રજનનું કે પોતાનું ભરણપોષણ શી રીતે કરતી ? તે સમયમાં સુખે કે દુઃખે વિધવા પોતાના સાસરીયામાંજ રહેતી, ને વિધવાના મા આપો ખોટા લાડમાં પોતાની પુત્રીને તેના છોકરા છંપા સાથે પોતાને ઘેર બોલતી લેતા નહિ પણ એ ગિયારી પોતાના ઘરનું સ્વરાજ ભોગવવા લાયક યોગ્ય કમરે થાય તે સાર તેને તેના સાસરીયામાંજ તાલીમ લેવા દીધી. જેથી એ ગિયારી વિધવા જેણું ટોણું સાંભળીને પણ સાંસારિક કે વ્યવહારિક શિક્ષણ વગર વાંચવે ને વગર લખવે મેળવી લેતી ને હેયામાં ઠમારી બેસતી. જેથી તેની પ્રજને ઉદરનિર્વાહનું સાધન મેળવી ને નિવાસ થતી.

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કોપીરાયિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૮૩૩૧ તારીખ

પુસ્તકનું નામ લગનું પલ્લું

વિષય સી ૩૪૪: ૪૦૫ ૪૨૧૭

તે તો તે થઈ શકતું નહિ. તેમ મોઢેથી પણ કહી શકતું નહિ. વડીલોની મરજી મુજબ એ જે કરે તે કયુંલવું પડતું. સ્વચ્છંદીપણાતું તો નામજ નહોતું. વડીલોના હુકમ વાચ્ય ધરમાંથી બહાર જવાતું નહિ. તેમ બીજા સાથે બોલાતું પણ નહિ. ધરનું તમામ કામ તે વિધવાને કરવું પડતું; પણ તે વિધવા કામકાજ કરીને મરી જતી નહોતી. પણ કદાચ વડીલોની કમરગમએ ધરનું વડીલપણું કરવાને કાયમ રહેતી. સાસરાની આજર વધારતી, તેમાં ચોતાની મોટાઇ સમજતી ને ચોતાના પુત્રોને પણ સમજાવતી. “હાથી દરબારે ગાભે” એ કહેતીને સિદ્ધ કરી આપતી, પણ હકદાર તરીકે સાસરીયામાં રહેતી. પિયેરીઆમાં લગ્નકો ધાન સાડ હમેશની પરાધિનતા બહારી લેતી નહિ. જેથી બાપ બોળાઇએ સાથે હમેશનો સ્નેહ રહેતો,

વિધવાના મા બાપો શું કરતા ?

વિધવાના મા બાપો વારંવાર તેના સાસરાના વડીલોને મળતા. તેઓ એક બીજાની સુખાકારી પૂછતા, પણ એક બીજાનું ભુલું બોલતા નહિ, ને છોકરીને તેના વડીલોની આજ્ઞામાં રહેવા સૂચવતાં. ઇશ્વર ભજન કરવા કહેતા. કાલે છોકરા મોટા થઇ આવશે, તારે માથેથી ધરનો બોળે ઓછો થશે એમ કહી આશ્વાસન આપના. નિરાધાર હોય તો તેનું અ. થાણી વગેરેની મદદ પણ કરતા, ને તેમા પોતાની ફરજ સમજતા તે એ ધરાદાથી કે દિણકમાઠ જમાઇ શોધ્યો નથી, પણ જમાઇ કાંઈક મૂકી ગયો છે એમ બતાવવાને તત્પ થતા. જેથી મરનારની આખર કાયમ રહેતી; ને તેની પ્રજા ઉઘાડી પડતી નહિ. જેથી આ લેનો સંબંધ જેવો ને તેવો રહેતો. કદાચ જમાઇ કરજ મૂકી ગયો હોય, તો તેના શાહુકારોને ધીરજ આપના, અને હરેક પ્રયાસે તેમનું દેવું દિટાડતા, મરનાર પાછળ કાંઈ આપવું સાધન ન હોય તો પોતે હામીદાર થઈ તેના પુત્રો પાસે તે અપાવવાનું વચન આપત યોગ્ય વયે તેમની પાસે અપાવતા. જેથી ધીરધાર તેવીને તેવીજ રહેતી ને આવ્યો ગયો સુખેથી થતો જેને પરિણામે “બાળા તેના શા દુકાળા” એ કહેવત સિદ્ધ થઈ.

મધ્ય કાળમાં પદ્મ શા માટેનું ગણાયું ?

મધ્ય કાળમાં પદ્મ એ છોકરા છોકરીને કે છોકરીના આપને આદરની ઢાલ છે ગણાયું. “શુકનથી શબ્દ આગળા” એ કહેતી મુજબ મારી છોકરી રાંડશે, જમાઇ મરી જશે, છોકરીનું શું થશે, છોકરા છોયાનું શું થશે, એવા અપશુકનીઆ વિચારો ઉર્લૂવવા લાગ્ય ને થયું પણ તેમજ. વિધવાનું પ્રમાણ વધતું ગયું. પદ્મની રકમ વધારવી પડી. તે રકમ વ્યાજે મુકવી પડી. વ્યજે લેનાર આપે ત્યારે લેતી પડી. વ્યાજ વસુલ આવે છોકરીને દાગીના થવા માંડ્યા ને કેટલીક તો દાગીના ન દેખવે નેન પહેરવે મરણ શરણ પણ થતી. પદ્મું વધ વાને, કે વ્યાજે મુકવાને લીધે લોકોને દર્શનીક પૂરાવો મળતો બંધ થયો. જેથી આવી રહ્યા, આમાં ખોટ ગઇ, આમાં ધલાયા, એવો પ્રતિવનિ બીજા બાળપરથી આપલે કરનારાના મનમાં થવ લાગ્યો. જેને પરિણામે વ્યાજનો દર વધ્યો. જ્યાંનને બદલે લખાણ ભુસાણની શરૂઆત થઈ ને જ્ઞતિમાં ફેરફાર થવા લાગ્યો છે, લોકોની દાનતમાં કાંઈ ફેરફાર થયો છે, એવું ચોખ્ખું બોલાવા લાગ્યું,

મધ્ય કા

પાની વ્યવસ્થા બીજી કદા કરાડી

પરજીવવા માટે, આથી પલ્લુ છોકરાવાળાને કે જમાઇને યોગ્ય વખતે પાછું ને
 કાઢ્યું. જેથી પોતાની પુત્રી કે પૌત્રીને પ્રથમની છોકરીના સાસરીયામાં કે તેના નજીક
 સગામાં વચર પલ્લે આપવાની જરૂર પડી. ત્યાર બાદ કેટલાકોએ એમ કહ્યું કે આ
 જેવા ગરીબોના મંડાશે નહિ, ને પરજીયા વગરના રહી જશે, તેથી તેઓએ પલ્લું ભેવું
 ને આપવું નહિ. એ ધરાદાથી સાટાં કે ત્રેખડાં શરૂ કર્યાં. આમ સાટાંને લાઇને, કે પદ
 વધારાને લાઇને, આંધળીઆ કરી છોકરીઓ વેચી દેવામાં આવી; કે જેને હાલ કન્યાવિક્રમ
 છે, તેની શરૂઆત થઇ. જેને પરિણામે જ્યોતિષ ઉપર આધાર ન રાખતાં જડતું જુકું
 બેસાડવામાં આવ્યું. જેથી વિધવાનું પ્રમાણ વધ્યું પાછળથી વિધવાઓ સમજવા લાગી
 અમારા માઆપજ અમારા કિતશનુ છે “હોકરીને ગાય જ્યાં વળાવે ત્યાં જાય” એ કહેતે
 મુજબ અમારી સ્થિતિ કરી મૂકે છે, જેથી તેઓએ દર દાગીના વગેરે જે કાંઈ હતું તે
 પોતાના આંગપર રાખવા માંડ્યું. આ રીતે સ્ત્રીઓ નિષ્કુર હૃદયની થવા લાગી, સધળા પ્રત્યે
 વહેમની નજરે જેવા લાગી; કે રખેને માફ પલ્લુ પેઢી કોઇ ખાઇ જશે. હું રવડી રખડી
 જઇશ, મારા બચ્ચાં કચ્ચાં ભૂખે મરશે. આ રીતે સ્ત્રીઓ અર્ધાંગના તરીકે ગણાતી બધે થઇ,
 પલ્લુ અપમાન સહેવા લાયક થઇ પડી, જેથી ધણિધણિઆણી વચ્ચેના કલહની શરૂઆત
 રિ. ટેકરે બિચારો થોડું બણેલો, પલ્લુ મોટી રકમ પલ્લાની આપી પરણેલો, જેથી તેની
 તે વેપાર રોજગાર કરવાનું સાધન આવી શક્યું. જેથી “ નખળો માટી બેચરપર શૂરો ”
 એ કહેતી મુજબ છોકરીપર મારપીટનો વરસાદ વરસવા લાગ્યો, ને છોકરીની સ્થિતિ દયાજનક
 થઇ પડી. મારપીટન, સહન નહિ થવાથી પિયરમાં જઇ રહેવાની તેને બુદ્ધિ સૂઝી; ને ત્યાં રહી
 પ્રગલ્લાવેતર કરી પોતાનું પેટીયું ભરવા લાગી. આ રીતે મધ્યકાળની સમાપ્તિ થઇ.

ચાલુ કાળમાં પલ્લું શું ગણાવા લાગ્યું?

ચાલુ કાળમાં પલ્લુ છોકરી રાંડવે ઇજરાતનું સાધન, છોકરાને કેળવણી આપવાનું
 કે જે છોકરાછોકરીને પરજીવવાનું સાધન ગણાવા લાગ્યું. જેને લીધે પલ્લુ એ વિધવાનો
 ધણીજ છે, એમ મનાયું; અને પલ્લુંજ માત્ર સ્ત્રીની માલકીનું છે એમ ગણાયું; અને સ્ત્રીઓએ
 આકીની તમામ માલમિલકત પરથી હાથ ઉઠાવ્યો હોય, એમ પલ્લાપર હક્ક કરતી થઇ.

ચાલુ કાળમાં પલ્લાની શી વ્યવસ્થા થઇ?

ચાલુ કાળમાં સ્ત્રીઓ વ્યાજના લોભે ડરી એક તોલા સોનામાં સજ્જ થવા લાગી, ને
 આકીનું પલ્લુ જેડાના નામથી કે અધઅધ જાગે છોકરા છોકરીઓના વાલીઓના નામથી ખીજ
 કેકાણે જમે થયું. કેટલાકે તો શેરીઆ ખરીદ્યા. કેટલાકે પ્રેસીડેન્સી બેંકમાં મૂક્યા ને કેટલાકે
 તો સહી સલામતીને ખાતર લેાનમાં રોક્યા.

ચાલુ કાળમાં દાગીના કેમ ઓછા થયા!

ચાલુ કાળમાં પ્રત્યેક મોટી વસ્તીવાળા ગામેમાં કન્યાશાળાઓ સ્થપાવા લાગી. જેમાં સ્ત્રીઓને
 કેળવણી મળતી થઇ. જેથી તેઓ કેળવાઇને સ્ત્રીરતો સજ્જગાર લુગડાંપરજ છે, એમ સમજી
 તેમની પ્રીતિ દિવસે દિવસે લુગડાંપરજ વધતી ગઇ, ને દાગીના બચમાં કે દુઃખમાં નાંખનારા છે,
 એમ જણાયું. કેટલીક તો હોયોક એમ પણ બોલવા માંડી કે “એવી મોટી શોભાની
 મેં જોયું હોય તો મધર દાગીના સાથે જન્મ કેમ ન આપત?” શં તેને ત્યાં તેની ખોટ હતી કે
 ન બોલી જાતિઓમાંથી દાગીના કાઢે સહુ ખીને કેળવાય

ચાલુ કાળમાં સ્ત્રી ધને શું ખરાબી કરી ?

ચાલુ સમયમાં સ્ત્રી ધને એટલી ખરાબી કરી કે જેથી કેળવણી વગેરેના લાગી કાર કે કેટલાક શ્રીમતો પોતાની છોકરી કેળવાયલી હોવાથી વાસણ પાણી નહિ કરે, સંધ્યા સિંધુ તું કામ નહિ કરે, એવી શરતથી છોકરાવાળા પાસે અમુક રકમ મૂકાવી તેના વ્યાજમાંથી બાકાણ ચાકર રાખી આપવાની શરૂઆત કરી. આથી સ્ત્રીઓ પોતાનો નવરાસનો વખત સ્ત્રી ધન ઉપર પોતાનો દોર ચલાવવામાં રોકવા લાગી. ને તેનો વહિવટ પણ પોતે જ કરવા લાગી. ને પોતાના નામથી મૂકવા ઉપાડવાનું કામ પણ કરવા લાગી. તેથી ધણીની આપત્તિના સમયમાં કે ધણીના પંડની માંદગીના સમયમાં પલાતો ઉપયોગ થતો બંધ પડ્યો, કેટલીકવાર ધણીઆણી ગુજરી જવે પોતા પાછળ પોતાના પુત્ર પુત્રીને તે રકમ મળવા ગોઠવણ કરવા લાગી. જેથી અરદને બીજી સ્ત્રી કરવાના વાખા પડ્યા આથી કેટલાક વિચારવાન પુરુષોએ પણ ઉજરાત એક પૈસાનો પણ દામીનો કરવો બંધ પડ્યો. કેટલાકે તો પોતાની કન્યરગ્નએ પોતાની તમ પુછને માટે ત્રસ્ત્રીઓ નીમ્યા ને તેની મારફતે પોતાનો ધરનો કારભાર કરાવ્યો. ને સ્ત્રી સ્ત્રીને હવાલે કર્યું. તેની સાથે વીલમાં એવી પણ ગોઠવણ કરી કે વિધવા બાઈ મારા ધર રહે ને મારા કુટુંબની આખર જળવે નો મારા કુટુંબની ખાનદાની પ્રમાણે તેને ખાવા ગોઠવણ કરી આપવી, ને જો મારું ધર તજ પિયરમાં જમ ભરાય તો એક પાંચ સર આપવી નહિ. કેટલીક બાઈઓએ તો ત્રસ્ત્રીઓને કંટાળો આપવા સાર ગાળિપ્રદાન માંડ્યું. કેટલીકે તો ત્રસ્ત્રીઓ ઉપર ખોટાં આજ પણ મૂક્યા આથી કંટાળી કેટલાક ત્રસ્ત્રી રાજનામાં આપી કારભાર કરવો મટી દીધો ને તમામ મિલકત ને વિધવાને સોંપી દે કેટલાક ત્રસ્ત્રીઓએ આવી રીતે ન હરતાં વિધવાને સમજાવી રકમ આપવી બંધ કરી. જે વિધવાને ન્યાયની કોર્ટ ચઢવું પડ્યું. જ્યાં ત્રસ્ત્રીઓએ જમીન લેવડાવી મિલકત બાંધને રત કરી કે, કોર્ટને તેનો વહિવટ કરવા સોંપ્યું. જેથી બાંધને વ્યાજની આવકજ મળવા લા

સ્ત્રી ધનને લીધે જનમંડળ પર શી માઠી અસર થઈ?

કેળવણીના મદમાં કહો કે નાદાનીના મદમાં કહો; પણ હરેક પ્રકારે પોતાના ધર્મ સ્ત્રીઓ રંજાડવા લાગી. આથી બીન કેળવાયલી સ્ત્રીઓ દોષ મૂકવા લાગી. તેઓ બિચ એમ નથી સમજતી કે “અધુરો ધડો છલકાય છે. તેમ અધુર બજાર કે સમજ્યા વગર બજાર, આવા ભવાડ કરે છે. ધણિ માંદો પડતાં તેની સારવાર કરવાને બદલે એવું હુમ્મ છે કે “મારું કાંઈ કરોને” “મારું કાંઈ કરોને” એમ કહી મરવાતું તાકે છે આથી બિચા દરદી નિસાસો મૂકી મનમાં કહે છે કે હું એને આપીશ તોજ મારી ચાકરી કરશે, મને દ હાથ આપશે, મારી ખાવા પીવાની સગવડ સાચવશે. કારણ કે એ બાઈ પૈસાનીજ સગી દ એ મારી અર્ધાંગના નથી, પણ અભાગણી છે. એમ વિચારી “બાળાઝીકો” કરી દરદી તે સર્વસ્વ સોંપી દે છે. કેટલીક વખતે ધણીના મા આપ જીવે દોષ છે તો તેને બિમાર થઈ કહે છે કે “મારા મોઢા આગળથી એને કાઢો. મારે એનો એળો પણ જોવો નથી. જો મરી જાઉં તો પણ મારા જીવને એનો એળો દેખાડશે નહિ. એ તો સર્વસ્વ પોતા સ્વાધિનમાં લેવા ને ધરડાને તાબેદાર બનાવવા માગે છે. ”

હાલના સમયમાં પદ્મ પુરતું છે ?

હાલના વખતમાં જેમ જેમ એકવા પહેરવામાં ફેશન સમજવામાં આવે છે, તે આવા ખીવામાં પણ એક જાતની મોટાઇ વધવા લાગી છે. જેને લઇને ઝાઝા ખર્ચ ચાલતું નથી. નિદાન પ્રત્યેક વિધવાને રૂ. ૧૫) નો માસિક ખર્ચ હોય છે. જેને ૫ વર્ષવાને વાર્ષિક રૂ. ૧૮૦) ની પ્રાપ્તિ કરવા માટે પાંચ ટકાની વેર લેન લેતાં રૂ. ૩૬૦ ની, મૂડી જેમજે. જેથી રૂ. ૩૬૦૦) તું પદ્મ ઠરાવવું જેમજે. જે એટલું પદ્મ ન ઠરાવી. એ તો ઝાઝી આવકને લીધે બાકી બીજા ધરોએ જઈ બીજા માગવી પડે, જાતિ ફર્ડન મદદ મેળવવી પડે, ધર્મોદ્ધા અનાજ મેળવવું પડે, કે બીજાને ઘેર પેટ ખાતર ચાકરી પણ કરવી પડે, માટે ક્યાં તો પદ્મ પૂરતું ઠરાવવું કે ક્યાં તો પુનર્લગ્ન કરવાની રજા આપવી, 'યાં તો સાસરામાં રહી વડિલોની આજ્ઞા પાળી જીવન ગાળે એમ ઠરાવવું. ક્યાં તો જાતિ મોત્તવો બંધ કરી વિધવાઓને માસિક મદદ આપવી; કે ક્યાં તો પૂજની વારસદાર છોકરીને રાવવી.

કેટલીક જ્ઞાતિઓમાં પદ્મ નજીવું છે, છતાં તે જ્ઞાતિની વિધવાની શી વલે થતી હશે ?

જે જે જ્ઞાતિઓમાં નામતું કે નજીવું પદ્મ છે, તે તે જ્ઞાતિઓએ વિવાહની એધા-એ રકમ ઠેરવી છે. એમ સિદ્ધ કરી આપ્યું છે. કંઈ ઘર ધણિઆણીમાંથી દર રાખ-ા ધરાદાથી ઠરાવ્યું નથી. તેમ એ રાંડશે, એ ધરાદાથી પણ ઠરાવ્યું નથી. તેમ પિયરમાં ા ભાભીપર રોપ મારે, કે તેને મેણાં ટોણાં મારે ને જાકીનો સુકો રોટલો ખાય એ ધરા-પો પણ રાખ્યું નથી. માટે જે જે જ્ઞાતિઓમાં નજીવું કે નમાલું પદ્મ છે તે જ્ઞાતિઓ મેન્ડાવાળી, વડિલોનું માન જાળવનારી, ઉઘોગો, સુલેહસંપથી હળીમળી કામ લેનારી, ધરધણીનું કામ વિચારનારી છે. એમ વિના સંકોચે મારે કહેવું પડે છે. કારણ કે જે એમજ હોતે, ૧. તે તે જ્ઞાતિઓને પોતાનું પદ્મ વધારવાની ફરજ પડ્યા વગર રહેતજ નહિ.

નામતું કે નજીવું કે વિવાહની એ ધાણી રૂપ પદ્મશા માટે રાખ્યું ?

પરાપૂર્વ ચાલના આવતા નિયમાનુસાર શૈભાગ્યવંતીનો શણગાર રૂપ ગણાતુ ધરેલું કે જે શાભાગ્યવંતી સ્ત્રીઓ રાત દિવસ પોતાના આંગપરજ રાખતી તેનીજ તેઓને મુવશકતા જણાઈ. તેઓ શ્રદ્ધાળુ હોવાથી લક્ષ્મી એ સ્ત્રીના કદમની છે, એમ ગણી છોક-ીના પારખ્ધમાં હશે તો વધુ ધરેણું પહેરશે. તેનો ધણિ કે તેનો બાપ ધણવશે એમ ગણી છોકરીના પ્રારખ્ધપર છોડ્યું જેને લીધે હોંસના દાગીના થયા. ધણિની કે સસરાની આખર જનગંડળમાં વધી, છોકરીના આખાપો એટલુજ સમજતા હતા કે એ પરાયું ધન છે માટે પરાયે ઘેર જશે, ને ત્યાંજ જિંદગી ગાળશે. મારે તો માત્ર મોટી કરવાની કે તેને પરણાવાની ફરજ હતી, તે ફરજ બજાવી. હવે જિંદગીને માટે તેમાંથી મુક્ત થયો છું. આવા વિચારથી રી સાસરીયામાં રાંડી, સુખેદુઃખે પોતાની ફરજ સમજી, ખેચાર સારો મીઠી વાતો સાંભળી, મારે ધરધણીઆણી પણ થઈ.

નામતું કે વિવાહની એ ધાણી રૂપ પદ્મ

૧૫૮૦ થયો? એમ?

હાલના સમયમાં વિધવાશ્રમની

(૧) પદ્મુ ઝોછી આવકવાળું હોવાથી. (૨) વહુના વાલીની ગરીબાઈથી. (૩) છોકરી કે વહુ નતાને ચાહતી હોવાથી. (૪) અહકાર્ય ન થઈ શકવ વાલીઓ સંયમ નં પાળી શક્યાથી (૯) વાલી

વિધવાશ્રમો તદ્દન બહાર ફેંકી

આ આશ્રમોના અધિકારીઓએ ક્યાં તે આશ્રમ અથવા વિધવાઓ પાસે અમુક માસિક શી લઈ, ખૂટતું ઉ આ ઉપરાંત દરેક વિધવા પાસે દાખલ થની વખત દારમ વાના સાસરીઆ પીએરીઆની ક્ષાઓ લેવી. છવટે કોઈ આગળ સોંગન નામું લેવડાવી તેની શાખ લેવી. કે સંસ્થા થાય.

પદ્મુ ઝોછું કરવામાં આવે તો પરણનારે નિ

દેહ ક્ષણભંગુર સમજી, કર અટકી પડે સાધન રૂપ સમજી, ઝોછ. હજારો વીમો અમુક વર્ષે મળે એવો ઉત્તરાવલો તે તેમાં ધણીઆણીની સદાતુલ્યિત મેળવવા થી વગર આચકે નિયમિત રીતે ભરી શકાય.

પદ્મુ વધવાથી પુરૂષ વર્ગમાં શું નુકશાન થયું?

પ્રત્યેક જ્ઞાતિમાં શ્રીમંત વર્ગ ઝોછો હોતો નથી. પણ ગરીબ વર્ગ કે મધ્યમ વ ધણો જોવામાં આવે છે. ગરીબોએ ગરીબાઈને લઈને વિચાર્યું કે મારા છોકરાને કન્યા મળવાની નથી. કારણ પદ્મુને લગ્ન અર્થે જીવનની મારી પાસે સવડ નથી, છોકરા છૈયાં રોટલાં ખવાડું કે લુગડાં લતાં કરે? કે પરણાવું? આમ વિચાર કરી ગરીબોએ મોટો થયે રળી પરણશે, એમ બનિધપર છોડ્યું. જેથી છોકરા બે દરકાર બે આપણવાળા તે ધંધા રાજગારમ બેદરકાર રહેવા લાગ્યા. કેટલાક તો કમાઈ જેટલો અર્થ રાખવા લાગ્યા. કેટલાક તો ઘરડા-વરડાની પાંચ પચાસની પૂંજ પર તાગડાધના કરવા લાગ્યા કેટલાકે ઐરી ન મળવાને લીધે નીચ કોમ સાથે જારકમ કરતા માડ્યુ, કેટલાકે સ્વચ્છછી પછે નિરકૃશ રહેવા. આશું. કેટલાકે તો માઆપની પરવા ન કરતા કુતરા ખિસાડા માફક પેટ ભરવા માંડ્યું, કેટલાકે પરધર્મ ઐરીની લાલચે અખતવાર કર્યો, આ રીતે છેવટે અધમના પ્રાપ્ત થતાં ધર્મ પરથી અદ્ધા ઉઠી, ઉચ છતાં નીચનાં લક્ષણો તેનામા આવવા લાગ્યાં, આ રીતે જ્ઞાતિની અવનતિ થઈ ચોલી. માટે પદ્મુ એ એવી અગત્યની આપત છે કે જેને માટે પ્રત્યેક જ્ઞાતિના શેડીયા પટેલીયાઓએ આજુબાજુના સંજોગો, ગરીબોની ગરીબાઈનો, ખુદ્શાં દીલથી વિચાર કરવો પડે છે.

‘સાંપ્રત-સમય’ માસિક જ્ઞાનમ રા. ૨-૫-૦ વી. પી. સાથે તથા બેટનું પુસ્તક મેનેજર સાંપ્રત સમય આડેશ્વર સાચા ભરૂચ.

‘દશાલાહ-પત્રિકા’ જ્ઞાનમ પોસ્ટેજ સાથે રા. ૧-૨-૦ દરેક દશા રાખવા લાગ્યું તાંત્રી ૬ ૩૨

